

Newsletter analityczny nr 10 (26.08-8.09.2014)

Program „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego

**Najważniejsze wydarzenia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i klimatu
26 sierpnia – 8 września 2014 r.**

W ciągu ostatnich dwóch tygodni media były najbardziej zainteresowane faktem wybrania Donalda Tuska na stanowisko szefa Rady Europejskiej a także związanymi z tym scenariuszami rozwoju sytuacji politycznej w Polsce.

Europa i świat:

27.08 – Arsenij Jaceniuk, premier Ukrainy, oświadczył, że „Rosja planuje na zimę całkowite wstrzymanie tranzytu gazu przez Ukrainę do odbiorców w państwach UE”.

27.08 – Według agencji ratingowej Fitch jeszcze przez co najmniej dziesięć lat kraje europejskie nie będą w stanie zmniejszyć swojego uzależnienia od dostaw rosyjskiego gazu.

27.08 – Jurij Prodan, minister energetyki i przemysłu węglowego, zapewnił, że Ukraina nie będzie przejmować ani wstrzymywać dostaw gazu przesyłanych przez jej terytorium z Rosji do krajów Europejskich.

27.08 – Victor Ponta i Iurie Leanca, premierzy Rumunii i Mołdawii, dokonali uroczystego otwarcia gazociągu, łączącego rumuńskie miasto Jassy i mołdawskie Ungeny.

28.08 – Arsenij Jaceniuk, premier Ukrainy, powiedział, że „Ukraina liczy na kontynuację konsultacji trójstronnych z UE i Rosją, których celem jest rozwiązanie spornych kwestii w energetyce”.

28.08 – Według raportu japońskiego Uniwersytetu Ritsumeikan, usunięcie skutków katastrofy w elektrowni w Fukushima będzie kosztowało dwa i pół razy więcej niż początkowo oceniał rząd. Naukowcy ocenili koszty na co najmniej 11.000 mld JPY czyli 80 mld EUR.

1.09 – Gazprom zdecydował się na obniżkę ceny gazu dla Kirgistanu z 224 USD za tys. m³ do 165 USD, co jest efektem przejęcia przez Gazprom spółki Kirgizgaz, która jest kirgiskim operatorem gazowym.

1.09 – Na Syberii oficjalnie rozpoczęto budowę gazociągu z Rosji do Chin.

1.09 – Rosja została członkiem Międzynarodowej Agencji Energii Odnawialnej (International Renewable Energy Agency – IRENA).

2.09 – Konsorcjum Arava-Siemens poinformowało, że budowa bloku jądrowego EPR Olkiluoto 3 zakończy się w połowie roku 2016. Blok rozpocznie pracę w połowie 2018 roku.

2.09 – Johannes Teyssen, szef koncernu E.ON, stwierdził, że nie spodziewa się wstrzymania dostaw gazu z Rosji do państw UE, bowiem kraj ten nie ma póki co alternatywnych rynków zbytu na posiadane przez siebie surowce.

2.09 – Na Słowacji uruchomiono rurociąg Vojany-Užhorod, który ma dostarczać gaz na Ukrainę.

2.09 – Według doniesień medialnych, powołujących się na przeciek z oficjalnych dokumentów UE, kraje członkowskie z Europy Wschodniej mogą otrzymać nawet 30 mld EUR dodatkowych środków, które mają pomóc im w sprostaniu celom w zakresie ograniczania emisji CO₂.

5.09 – Ponadpartyjna grupa europosłów w liście skierowanym do Jeana Claude’a Junckera, nowo wybranego przewodniczącego Komisji Europejskiej, sprzeciwiła się proponowanemu połączeniu komisji energii i klimatu.

5.09 – Austriacki Greenpeace wezwał rząd w Wiedniu aby zerwał umowę z Rosją, dotyczącą budowy South Stream.

08.09 – UE przyjęła nowe sankcje wobec Rosji, których konsekwencją jest zakaz pozyskiwania funduszy na europejskich rynkach kapitałowych przez firmy przemysłu obronnego oraz państwowe przedsiębiorstwa naftowe z Rosji. Herman Van Rompuy, przewodniczący Rady Unii Europejskiej, stwierdził, że "Jeśli zawieszenie broni będzie obowiązywać i rozpoczną się rozmowy pokojowe, jesteśmy gotowi do cofnięcia sankcji".

Polska:

26.08 – Prezes Urzędu Regulacji Energetyki zapowiedział propozycje zmian w rozporządzeniu taryfowym. Ich celem ma być wprowadzenie tzw. maksymalnych cen energii elektrycznej dla odbiorców.

26.08 – PGE do końca roku zamierza przedstawić propozycje wariantów wsparcia budżetu państwa w budowie elektrowni jądrowej.

26.08 – Siedziba Kompanii Węglowej (KW) oraz biuro jednej z należących do spółki kopalń zostały na wniosek katowickiej prokuratury przeszukane przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW). Działania ABW związane były z postępowaniem dotyczącym niegospodarności KW w związku z nieprawidłowościami w kopalni Brzeszcze.

26.08 – Stanisław Tokarski, wiceprezes Tauron Polska Energia S.A., stwierdził, że aby nastąpił wzrost wykorzystania OZE konieczne są inwestycje w infrastrukturę przesyłową oraz istnienie odpowiednich rezerw mocy. Do 2023 roku na ten cel spółka ma przeznaczyć 21 mln PLN.

27.08 – Włodzimierz Karpiński, minister skarbu państwa, zapowiedział, że do 2016 r. spółki skarbu państwa zainwestują nie mniej niż 5 mld PLN w poszukiwania surowców ze źródeł niekonwencjonalnych.

27.08 – Hanna Gronkiewicz-Waltz, prezydent Warszawy, negatywnie oceniła cele klimatyczne na rok 2030 i obecną politykę ich wdrażania przez polski rząd. Według niej są one „pozbawione ambicji i niedemokratyczne”.

27.08 – Jan Chadam, prezes Gaz Systemu, zapewnił, że Polska jest przygotowana na przerwanie dostaw gazu przez terytorium Ukrainy – „W takim przypadku możemy odbierać większe ilości gazu transportowane przez Białoruś”.

28.08 – Profesor Irena Lipowicz, Rzecznik Praw Obywatelskich, zaapelowała o wprowadzenie przepisów precyzujących minimalne odległości farm wiatrowych od zabudowań.

28.08 – Według zapewnień, budowa gazoportu w Świnoujściu jest już ukończona w 90%. Do wykonania zostały kluczowe elementy, np. przeprowadzenie prób rozruchowych.

29.08 – Podczas czwartkowego posiedzenia Komisji Nadzwyczajnej ds. energetyki i surowców energetycznych przyjęto wniosek poseł Anny Zalewskiej z Prawa i Sprawiedliwości (PiS) o zorganizowanie wysłuchania publicznego ws. projektu ustawy o OZE, które odbędzie się 15 września.

1.09 – Z raportu „Scenariusze rozwoju technologii na polskim rynku energii do 2050 roku”, opublikowanego przez RWE wynika, że węgiel kamienny i brunatny nadal będą istotne w strukturze wytwarzania energii w Polsce.

2.09 – Spółka z Grupy EDF – EDF Energies Nouvelles podpisała umowę z dostawcą turbin wiatrowych do farmy wiatrowej, która powstanie w okolicach Rzepina.

2.09 – Zarząd Kompanii Węglowej (KW) rozpoczął konsultacje społeczne planu naprawczego spółki na lata 2014-2020, zakładającego m.in. ograniczenie kosztów, zmianę organizacji produkcji oraz sprzedaż kilku kopalń.

2.09 – Prezes Urzędu Regulacji Energetyki odmówił sprzedawcom energii elektrycznej zatwierdzenia zmian taryf.

2.09 – W Lublinie ma powstać fabryka paneli fotowoltaicznych.

5.09 – Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo wypełniło w stu procentach udostępnione spółce pojemności magazynowe.

Komentarz:

Objęcie z dniem 1 grudnia stanowiska przewodniczącego Rady Europejskiej przez Donalda Tuska, rozpoczęcie kadencji przez nową Komisję Europejską, a także zmiana na stanowisku Prezesa Rady Ministrów (najprawdopodobniej będzie nim obecna marszałek sejmu, Ewa Kopacz) stanowią istotne wydarzenia, bezpośrednio wpływające na życie polityczne Polski i całej UE. Poza innymi kwestiami, zmiany w polskim rządzie rodzą pytania o stanowisko nowego gabinetu w zakresie polityki klimatyczno-energetycznej, a także o to, jaki nieformalny wpływ na jego prace będzie miał ustępujący premier.

Należy zwrócić uwagę, że obecny okres jest newralgiczny z punktu widzenia regulacji międzynarodowych w zakresie polityki klimatyczno-energetycznej. Stanowisko UE w tej sprawie powinno zostać przyjęte już podczas obrad Rady Europejskiej (23-24 października 2014) tak, aby móc je przedstawić na zaplanowanej na koniec 2014 roku konferencji COP w Limie. Dzięki temu państwa będą miały rok aby przed kolejnym szczytem – w 2015 roku w Paryżu – prowadzić negocjacje nad finalnym kształtem porozumienia.

Jest wysoce prawdopodobne, iż w 2015 roku (formalnie po wyborach parlamentarnych na jesieni, ewentualnie po przyspieszonych wyborach, które mogłyby

odbyć się w maju łącznie z prezydenckimi) Donald Tusk zmieni swoje stanowisko w kwestii polityki klimatycznej. Zmiana w pierwszej kolejności będzie dotyczyła efektywności energetycznej i udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym. Wynika to zarówno z priorytetów dla Unii, jakie w dotychczasowych wypowiedziach deklarował Donald Tusk jak i ze zgłaszanych planów – takich jak działanie na rzecz spójności Unii Europejskiej, bezpieczeństwa energetycznego i rozwiązania problemu relacji rosyjsko-ukraińskich. Problemem dla nowego przewodniczącego Rady Europejskiej będzie również Europa dwóch lub wielu prędkości ponieważ dysproporcje rozbijają spójność wspólnoty. Warto odnotować, że weto Polski w 2012 roku, dotyczące polityki klimatycznej doprowadziło do sytuacji, w której po raz pierwszy w historii Unia Europejska nie miała jednolitego stanowiska przed COP, co osłabiało jej możliwości forsowania swojej koncepcji kształtu międzynarodowego reżimu ochrony klimatu. Było to także czynnikiem wzmacniającym tendencję tworzenia się Unii wielu prędkości. Wprowadzenie międzynarodowego reżimu ochrony klimatu w kształcie forsowanym przez Unię Europejską, czyli redukcji emisji CO₂, jest istotnym elementem, który może zapoczątkować proces reindustrializacji i wzmocnienia jej konkurencyjności w światowej gospodarce, dzięki posiadanym technologiom niskoemisyjnym. Jest to istotny interes ekonomiczny nie tylko Niemiec, Francji, czy Wielkiej Brytanii, ale całej pogrążonej w stagnacji Unii.

Na zmianę stanowiska Donalda Tuska w kwestii polityki klimatycznej wpłynęło również powiązanie tego zagadnienia z bezpieczeństwem energetycznym i sytuacją wynikającą z konfliktu rosyjsko-ukraińskiego. Układ sił oraz interesy poszczególnych państw członkowskich UE znacznie utrudniają wprowadzanie nowych sankcji w stosunku do Rosji. Także stosowanie innych narzędzi administracyjnych, których celem byłoby ograniczanie wzajemnych zależności będzie trudne zwłaszcza w przypadku oparcia koncepcji bezpieczeństwa energetycznego jedynie na mechanizmach rynkowych, wykluczających wspólne zakupy gazu (element ten był kluczowy w koncepcji Unii Energetycznej zgłaszanej przez Donalda Tuska jako premiera polskiego rządu). Tak niepewne okoliczności stanowią dodatkowy bodziec do wprowadzania narzędzi i rozwiązań, których celem jest ochrona klimatu i które jednocześnie będą osłabiały rolę Rosji jako dostawcy surowców energetycznych do Unii Europejskiej. Chodzi tu przede wszystkim o zagadnienie efektywności energetycznej – im jest ona wyższa, tym mniejszy

jest wpływ wahań cen paliw i stabilności dostaw na rozwój gospodarczy. Podobny efekt dać może także zwiększenie udziału energetyki odnawialnej w bilansie energetycznym.

Problematyczna może być jedynie kwestia wielkości redukcji emisji CO₂, która będzie warunkowana innymi czynnikami, a mianowicie polityczną kalkulacją prawdopodobieństwa przyjęcia globalnego porozumienia w sprawie redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz kształtu przyjętych mechanizmów wewnętrznych. Z punktu widzenia wprowadzenia międzynarodowego reżimu ochrony klimatu w sytuacji konfliktu na Ukrainie kluczowe jest stanowisko Stanów Zjednoczonych. Ulega ono stopniowej zmianie z powodu chęci zawarcia porozumienia z UE w sprawie strefy wolnego handlu, otwierających się możliwościami eksportu przez USA zaawansowanych technologii niskoemisyjnych do innych państw oraz bezpośrednich i pośrednich zagrożeń, jakie zmiany klimatu mogą w przyszłości generować dla tego państwa. Jest bardzo mało prawdopodobne, aby Rosja wspierała działania w zakresie ograniczenia emisji CO₂. Wynika to ze stanu relacji tego kraju ze strefą euroatlantycką, ale również korzyści, jakie odniesie w przypadku ocieplenia klimatu.

Warto także nadmienić, że ewentualna współpraca Polski i Rosji w torpedowaniu porozumień klimatycznych byłaby kuriozalną w sytuacji agresji Rosji na Ukrainę. W kontekście Rosji należy również wspomnieć, iż bez ratyfikacji przez ten kraj protokołu z Kioto, nie wszedłby on w życie. Ceną za tą decyzję było poparcie Rosji przez UE w jej staraniach o członkostwo w Światowej Organizacji Handlu.

Ostatnie informacje, dotyczące propozycji polityki klimatycznej przed październikowym szczytem Rady Europejskiej wskazują na istotną zmianę mechanizmów wewnętrznych, która uwidacznia chęć doprowadzenia do kompromisu w tej dziedzinie.

Jeśli wziąć pod uwagę przytoczone uwarunkowania, to jest wysoce prawdopodobne, że zarówno w związku z faktem reprezentowania już nie tylko Polski, ale całej Unii, a także w związku ze przekształcaniem się interesów Polski, Donald Tusk dokona zmiany stanowiska wobec polityki klimatycznej. Taka sytuacja może mieć również wpływ na oficjalne stanowisko polskiego rządu – przynajmniej do końca obecnej kadencji Sejmu. Z jednej strony otwarcie mówi się o lojalności Ewy Kopacz wobec poprzednika, z drugiej trudno sobie wyobrazić, aby Donald Tusk chciał pozwolić na kolejne weto Polski, które w przypadku zmiany stanowiska, tym razem wiązałoby się z jego osobistą porażką.

Jednocześnie należy się spodziewać, że mimo objęcia funkcji przewodniczącego Rady Europejskiej, Donald Tusk nie będzie chciał zniknąć z polskiej polityki. Jego europejskie działania będą przedmiotem zainteresowania mediów – przynajmniej w perspektywie kolejnych 12 miesięcy, do wyborów parlamentarnych. Co więcej, były premier może być także zainteresowany udziałem w wyborach prezydenckich w 2020 roku.

Warszawa, 8 września 2014r.

dr Krzysztof M. Książkowski – Szef Programu „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” OAP UW, adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, autor książek „Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw” (2004), „Bezpieczeństwo ekonomiczne” (2011), redaktor naukowy publikacji „Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej” (2012) i „Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji” (2013), współautor podręcznika „Ekonomika bezpieczeństwa państwa w zarysie” (2014), autor wielu artykułów poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i klimatu.